

המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי • אוניברסיטת בן-גוריון בנגב • ת.ד. 653, באר-שבע 84105
טלפון: 08-647-2323 • פקס: 08-647-7607 • ICTR Web: http://www.bgu.ac.il/ICTR • ICTR e-mail: ictr@bgumail.bgu.ac.il

כנס האביב השנתי החמישי של המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי

רינת בן-נון

כ-120 חוקרים, אנשי מקצוע העובדים בעמותות ופעילים מרכזיים במגזר השלישי בישראל התאספו למשך יומיים במלון הייטא בים המלח לכנס השנתי של המרכז, כנס שנעשה זה מכבר מפגש מסורתי ומושרש. בכנס הוצגו מחקרים חדשים בששה מושבים ממוקדים, והתנהלו שלוש מליאות מרכזיות לדיונים משותפים של כל באי הכנס.

המליאה הראשונה עסקה בהנהלות ארגוני המגזר השלישי. אורחת בכנס, הייתה פרופ' מרגרט הריס, חוקרת בעלת שם עולמי מאנגליה שנשאה את ההרצאה המרכזית. אחריה הציגה ד"ר אסתר יקוביץ ממצאי מחקר חדש ורחב בנושא הנהלות של ארגונים ללא-כוונות-רווח בישראל. הדיון בעקבות ההצגה היה סוער והותיר תחושה כי נושא זה לא מיצה את עצמו ויש צורך בפיתוח ידע רב יותר בנושא.

טקס הענקת מלגות. מימין לשמאל: מר אלי בראונר, פרופ' נחום פינגר ופרופ' אריה רייכל.

המשך בעמוד ג'

המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי באוניברסיטת בן-גוריון בנגב מציע שירותי מידע מתוך מסד הנתונים של המגזר השלישי בישראל לכל המעוניין במידע על ארגוני המגזר השלישי

עד 30 בספטמבר, 2002) שבסופה תיערך הערכה על המשך השירות ואופן הספקתו.

מקורות המידע העיקריים של מסד הנתונים הם:
רשם העמותות - כולל כל הפרטים המזהים של העמותה, מקימי העמותה, שנת הקמתה, מטרותיה וכו'.

החשב הכללי - כולל פרטים על כל סוג תקציב שהועבר על ידי משרדי הממשלה השונים לעמותות בכל שנה.
מס הכנסה - ממוצע גובה משכורות בארגון ומספר מועסקים - לפי שנה (נתונים אלו ניתן לקבל תוך התייחסות לקטגוריות בלבד ללא פירוט ארגוני), וכן ארגונים הרשומים כמוסד ציבורי.

המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי הקים במהלך שלוש השנים האחרונות מסד נתונים חדש ממוחשב, הכולל את מרבית הידע הקיים במקורות ממשלתיים על ארגוני המגזר השלישי. ייחודו של המסד הוא בהצלבת מגוון מקורות מידע ממשלתיים לצד עבודת סיווג של הארגונים על פי תקן בין לאומי ומאפיינים מקומיים ייחודיים לישראל. מרבית הנתונים הם גולמיים ומפורטים עבור כל ארגון וארגון, אולם סוגי מידע מסוימים הם חסויים על פי שיקול דעתם של המשרדים הממשלתיים ועל פי התנאים שבגינם אנו מקבלים את הנתונים ולכן עבורם ניתן יהיה לקבל חומר אגרגטיבי (מקובץ) בלבד שעל פיו לא יהיה ניתן לזהות עמותות ספציפיות.

המסד נפתח לתקופת הרצה של 6 חודשים (1 באפריל

המשך בעמוד ד'

תוכן העניינים

כנס האביב השנתי החמישי של המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי

א

המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי מציע שירותי מידע מתוך מסד הנתונים של המגזר השלישי

א

דבר מנהל המרכז

ב

הוקם ארגון חוקרי המגזר השלישי והחברה האזרחית בישראל

ד

כנס המרכז על הנושא: הנהלות של ארגונים ללא כוונות רווח ודפוסי ממשל של ארגוני המגזר השלישי

ה

סיכום מליאה: אחריות חברתית של עסקים בישראל

ו

סוגיות ודילמות מרכזיות במדיניות כלפי המגזר השלישי בישראל: מעבודת הועדה לבחינת תפקידיו של המגזר השלישי בישראל והמדיניות הננקטת כלפיו

ז

פרסומים חדשים

י

דבר סנהל המרכז

דברים שנאמרו בכנס השנתי של המרכז – 20 במרץ 2002

עברו חמש שנים מאז שפתחנו את המרכז וזה זמן נאות לסיכומי ביניים.

עם הקמתו הצבנו לעצמנו ארבע מטרות: (1) פיתוח מחקר מקורי על המגזר השלישי בישראל ו בנושאים קרובים; (2) עידוד מחקר והוראה בתחום המגזר השלישי; (3) פיתוח מדיניות בתחום המגזר השלישי; ו- (4) פיתוח מסדי נתונים בתחום פעילותנו. במהלך התקופה שחלפה עסקנו בקידום כל ארבע המטרות. על פעילותנו הספציפית אפשר לקרוא בחוברת המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי: חמש השנים הראשונות שיצאה זה לא מכבר. הערב ברצוני להתייחס לארבע המטרות האלה תוך הסתכלות קדימה, לעתיד.

1. פיתוח מחקר מקורי

עבודתנו בעבר חשפה את המגזר, גדלו, צביונו, מסגרותיו; שאלות המחקר שלנו היו בעיקר תיאוריות: "מה" ו"כמה", לא רק בהקשר המקומי אלא גם בממד ההשוואתי. עבודותינו סייעו בהמשגה לגבי שני היבטיו ותפקידיו העיקריים של המגזר בישראל – אספקת שירותים במסגרת מדינת הרווחה ופיתוח החברה האזרחית. זה היה שלב הכרחי, שטרם הסתיים שכן יש פרמטרים נוספים של המגזר המחכים ל"חשיפה" כגון תחום הקרנות הפילנתרופיות. זוהי הזדמנות לבשר על מחקר המתוכנן בנושא זה במסגרת מחקר השוואתי הנערך בקהילה האירופית.

בשלב הבא נרצה לשאול לא רק שאלות מחקר המתארות את המגזר אלא גם שאלות המנסות להסביר את קיומו ופעילותו – שאלות ה"למה" וה"כיצד" וכן שאלות המתייחסות לתרומתו לחברה, לכלכלה, ויותר ספציפית, תרומותיו לתחומים שונים כגון איכות הסביבה או תרבות (תרומות שאינן בהכרח זהות): כיצד ארגוני המגזר תורמים לתחומים אלה ואיזה דינמיקות הם יוצרים? מי הם גורמי המפתח בפעילות זו (למשל, מה תפקיד הקרנות הפילנתרופיות)? ומה הקישורים לשני המגזרים האחרים ולכוחות ולתהליכים אחרים בסביבה.

במחקרים מסוג זה יש צורך במיקודים חדשים – לא רק מחקרים ברמת המקרו אלא גם ברמת המיקרו: הארגון הבודד והפרט המשתתף בארגון. שאלות בתחום פיתוח החברה האזרחית מחייבות התייחסות לעמדות והתנהגות של פרטים כמו גם לפעילויות ודרכי עבודה של ארגונים ואני צופה שהמחקר שלנו יתפתח בכיוון זה.

2. עידוד מחקר והוראה בתחום המגזר השלישי

למרות היתרון היחסי שיש למרכז, בגין היותו (לפי שעה) היחיד בארץ בתחום פעילותו, עמדתו ופעילותו

לא גרסה מעולם מונופול על תחום מחקר זה; ההפך מכך – המרכז ראה מיזמו הראשון את תפקידו כזרז ויוצר הזדמנויות למחקר בתחום המגזר השלישי בישראל, לא בהכרח בקשר אתו. דיון ציבורי בנושאים אלה וויכוח בין חוקרים יכול רק להעשיר את התחום ולכן אנו שמחים על כל מחקר או כנס מוצלח שנערך; הצלחתם היא במידה מסוימת גם הצלחתנו.

אנו עצמנו עורכים כנסים וימי עיון, מחלקים מלגות לסטודנטים למחקר ומקיימים פורום של חוקרים צעירים מכל האוניברסיטאות ומכל הדיסציפלינות. העובדה שהיום אחה"צ הוקם ארגון חוקרי המגזר השלישי והחברה האזרחית בישראל מראה את כבדת הדרך שנעשתה בתחום זה. זימנו את הקמתו אבל מדובר בגוף עצמאי; אנחנו מקוים לשתף אתו פעולה, אם ירצה בכך, אולי לארגן כנסים משותפים ואולי להוציא לאור ביטאון מקצועי שייתן במה למחקר הישראלי בתחום זה ועוד.

להצלחה בפיתוח המחקר על המגזר השלישי בישראל תרמה, לדעתי, הגדרת המרכז שלנו כמרכז בין-תחומי. קישור התחום לדיסציפלינה מסוימת וליחידה אקדמית כלשהי היה מגביל אותו מאד ואת פוטנציאל פיתוח הידע שבו. זו חייבת להיות התפיסה שתמשיך להנחות את המרכז.

אבל כדי שידע בתחום פעילותנו יועמק, יש חשיבות שאנשי סגל שתחום התמחותם הוא המגזר השלישי והחברה האזרחית ישולבו בחוגים האקדמיים השונים באוניברסיטאות ובמכללות בארץ. אלה ימישכו לחקור וללמד את הנושא במסגרות הדיסציפלינריות שלהם ויביאו מתובנתם למסגרת הבין-תחומית. אני שמח לבשר שבאוניברסיטה שלנו אנחנו מצליחים בהדרגה להביא לידי כך שמחלקות אקדמיות ימנו אנשי סגל שהמגזר השלישי הוא תחום מחקרם ויש תכניות לפתח מערכי הוראה והכשרה סביב נושא זה.

מעבר למחלקה שלי, עבודה סוציאלית, יש למגזר השלישי "נציגים" בשלוש מחלקות נוספות באוניברסיטה. הראשון הוא ד"ר זניאל גוטליב, שמקבל מינוי במחלקה לכלכלה ויעסוק במחקר ובהוראה סביב סוגיות הקשורות במגזר השלישי. ד"ר פולה קבלו מהמרכז למורשת בן גוריון בשדה בוקר והמח' להיסטוריה ישראלית, לאחר תקופת השתלמות בארה"ב, תחקור ותלמד את התחום שלנו במסגרות אלה. ולבסוף, אני שמח לבשר שבניה"ס לניהול קיבל מענק לתכנן מסלול לימודים מיוחד להכשרת מנהלי מלכ"רים במסגרת תכנית ה-MBA שלו. תאריך היעד לפתיחת המסלול הוא שנת הלימודים תשס"ד.

כל אלה הן דוגמאות לתהליך הסינרגי הקורה עם הקמת מרכז כשלנו, והדינמיקה שהוא יוצר. חשיבות

מינויים אלה היא הרבה מעבר לתחום שלנו ולעוסקים בו; משמעותם היא שציבור הסטודנטים להיסטוריה, לכלכלה או מנהל, ובעתיד אנחנו מקוים גם מדע המדינה, מדעי ההתנהגות ופילוסופיה, יקבל, כחלק מהכשרתו הרגילה, ידע בתחום המגזר השלישי.

3. פיתוח מדיניות ממשלתית בתחום המגזר השלישי

אי קיום מדיניות ברורה בתחום זה הביאה אותנו לנקוט יזמה ולהקים ועדה שתבדוק נושא זה. לפעילותה של הועדה וכיווני המלצותיה מוקדש מקום אחר בעלון זה. הדו"ח של הועדה יוגש בעוד כמה חודשים, ובתקווה שלא יהיו אירועים שיסיטו את תשומת הלב הציבורית ממנו, הוא יעורר ככל הנראה, עניין רב, שכן הוא עוסק בנושא חשוב שלא הייתה לגביו התייחסות כוללתית קודמת, והועדה עושה עבודה מאד יסודית ומעמיקה.

עצם נקיטת היזמה של המרכז בדמות הקמת ועדה לבחינת מדיניות ממשלתית – מבלי שהתבקש לעשות זאת משום גורם רשמי – מעלה את השאלה: האם תפקידו של מרכז מחקר אקדמי לנקוט יוזמות מסוג זה? תשובתי לכך היא חיובית בצורה חד משמעית. כגורם המפתח ידע בנושא, כולל ידע השוואתי הרלוונטי לפיתוח מדיניות, אין אנו יכולים להישאר אדישים לכיווני התפתחות בתחום זה בעולם ולהשוואות המתבקשות. הצורך להבנות את המגזר השלישי באופן שיאפשר הפקת התפוקות החברתיות האופטימליות ממנו צריך להיות אינטרס של כל אזרח במדינה, על אחת כמה וכמה של מי שקרוב לנושא. יתרה מזאת, מרכזי מחקר העוסקים בנושא מסוים מוציאים לעתים קרובות ניירות עמדה בנושאים של מדיניות בתחום פעילותם ובכך אין אנו שונים מפרקטיקה מקובלת. התגובה הציבורית ליזמה זו תנחה אותנו כיצד להמשיך ולנווט את דרכנו סביב מטרה זו.

4. פיתוח מסדי נתונים

מטרה זו הצבנו לעצמנו מכיוון שנתונים שוטפים טובים על המגזר לא היו בנמצא, והרי כל מה שצריך ויכול להיעשות בתחום המחקר ופיתוח המדיניות קשור ותלוי בקיומם. בפיתוח מסד הנתונים שלנו נעשתה עבודה הרקוליאנית באיסוף, מיון, סידור, ניקוי וארגון הנתונים הקיימים. יחד עם זאת, מה שיש כיום במסד מהווה רק חלק קטן ממה שיכול וצריך להיות בו. בהקשר זה ברצוני להזכיר את עבודתו הגדולה של חגי כץ שהיה האחראי הראשון לעבודת תשתית חשובה זו.

מסד הנתונים הזה נועד מלכתחילה לשמש לא רק את המרכז וחוקריו אלא את ציבור החוקרים או כל אדם אחר בארץ או בעולם המעוניין בתוצריו. בתהליך

פתיחתו וחשיפתו לציבור אנו נתקלים בבעיות מבעיות שונות שכן, מערך המגזר השלישי אינו שקוף כולו לציבור; יש בעיות משפטיות, בעיות של איסוף וארגון המידע ובעיות של התנגדות למוסרו קודם לנו ועוד יותר לגורם שלישי. אנחנו נחוישים להתגבר על בעיות אלה והחלטנו, החל מתחילת חודש אפריל, לתקופת הרצה של חצי שנה לאפשר לכל המעוניין לעשות שימוש, בתשלום, במסד הנתונים (ראה העמוד המצורף לעלון בדבר הנהלים לקבלת שירות זה).

אבל זו לא הבשורה היחידה בתחום מסדי הנתונים שיש בידי הערב. נתונים על המגזר השלישי אינם רק נתונים כלכליים. פעילויות הארגונים, חברים ומנהיגים בהם, מדיניות הארגונים – כל אלה מהווים חלק חשוב מהמגזר והבנתו. לד"ר פולה קבלו מהמרכז למורשת ב.ג. ולי יש עניין להקים ארכיון של המגזר השלישי בשדה בוקר. ארגונים שירצו בכך יוכלו להפקיד את מסמכיהם שם, מקום בו הם יאורגנו וישמרו כיאות, וחוקרים של התחום יוכלו לחקור את הנושא בסביבה נאותה. יש הרבה סוגיות שדורשות פתרון בדרך למימוש הרעיון, הראשון שבהם תרומה ייעודית למטרה זו, אבל יש לי הרגשה שרעיון זה ימומש.

לסיכום, כמרכז ראשון ובינתיים יחיד בתחום, ארבע המטרות שגזרנו למרכז מהוות "נישות" שלגביהם לא הייתה התייחסות של גורמים אחרים. ככל שגורמים אחרים ייכנסו לחלק מהתחומים ויתמחו בהם, נוכל אנו לצאת מהן ולהתמחות בשאר. אני מקווה שכן יקרה.

לאחר חמש שנים, מותר לנו בהחלט להסתכל אחורה בסיפוק על בניית תשתית לתחום אקדמי חדש זה. בניית תשתית כזו, עם כל הסיכונים הכרוכים בה, לא יכולה הייתה להתבצע בלי תמיכה מוסדית, כספית ואנושית נאותה. זוהי הזדמנות להודות לכל הגורמים השותפים ליצירה זו, לכולם ביחד ולכל אחד ואחת לחוד.

למסגרת המוסדית, אוניברסיטת בן גוריון, ובמיוחד לשני מנהיגיה – הנשיא, פרופ' אבישי ברורמן והרקטור, פרופ' נחום פינגר, לא רק על ההחלטה להקים את המרכז, אלא להקים ולהבנות אותו כמרכז בין-תחומי. זוהי בהחלט תעודת כבוד למנהיגות אקדמית בעלת חזון.

פן נוסף במסגרת המוסדית היא ועדת ההיגוי המנחה את פעילות המרכז וקובעת את מדיניותו. אני מודה שמזמן לא עבדתי עם ועדה כה תומכת ומפרגנת שחבריה, ד"ר הדרה בר-מור, פרופ' אבישי הניק, פרופ' ג'ימי ווינבלט, פרופ' רבקה כרמי, פרופ' אריה רייכל ופרופ' דוב שנער, כצוות וכפרטים, מסייעים רבות בחשיבה על כיווני פיתוח ואסטרטגיות פעולה. הם תמיד מוכנים להשיא עצה ולחוות דעה ומעולם לא סירבו לשום בקשה.

לשותפה השנייה העומדת ברקע המרכז – קרן Atlantic Philanthropies ובמיוחד נשיאה לשעבר,

פרופ' ג'ואל פליישמן, איש רב פעלים בתחום פיתוח המחקר על המגזר השלישי בארצות רבות, ידיד אמת של המרכז והאוניברסיטה, שסייע לנו בדרכים רבות, במישרין ובעקיפין.

מחוץ לגורמים אלה הנמצאים ברקע, למתנדבים והעובדים הקשורים למרכז יש תרומה מרכזית להצלחתו. בעניין זה אני מרגיש בר מזל שכן אין רק מדובר באנשים מצוינים אלא גם בעלי מוטיבציה, התלהבות ומחויבות גבוהה לנושא.

לחברי "ועדת המדיניות" בראשותו של פרופ' יצחק גלנור, עו"ד אריאלה אופיר, פרופ' אריה ארנון, רחל ליאל, ד"ר באסל גאטס, יורם גבאי, שרה זילברשטיין,

עו"ד אופיר כץ, ניסן לימור, עו"ד אבי ערמוני, פרופ' יוסי קטן, ורדה שיפר ועמנואל שרון המקדישים עשרות שעות לנושא, בהתנדבות, ולמיכל בר שמרזת בכשרון רב פעילות חשובה ומורכבת זו.

לצוות הממונה על מסד הנתונים בהווה ובעבר: רינת בן נון, ד"ר דניאל גוטליב, ירון חזאי, חגי כץ ורוני מסד.

ואחרונות חביבות לרכזות המנהליות של המרכז בעבר ובהווה, סמדר קרא-מורנו, אפרת נתיב-רוני ואפרת קינן, על יכולתן למלא תפקיד מורכב, רב פנים ולעיתים לוחץ, בצורה מקצועית ביותר, תוך שמירה על קור רוח והתייחסות מנומסת ומקרינה לכל הבאים בשערנו.

בנימין גדרון, מנהל

המשך מעמ' א': כנס האביב השנתי החמישי

מקצוע מצמה בצורה טובה את הדיונים בכל הנושאים ומאפשר לחוקרים לקבל ביקורת עניינית שתורמת לרלוונטיות של מחקריהם. מצד שני, קיבלו אנשי המקצוע מידע רב ערך שסייע להם בעבודתם.

מלבד הדיונים האקדמיים התקיימו שתי ארוחות חגיגיות. בארוחת הערב, בהשתתפות רקטור האוניברסיטה, פרופ' פינגר, הוענקו מלגות לתלמידי מחקר העוסקים בחקר המגזר השלישי. בארוחת הצהריים למחרת, בהשתתפות נשיא האוניברסיטה פרופ' ברורמן, הוענק לפרופ' הריס פרס על חדשנות בחקר המגזר השלישי. הארוחות היוו גם הזדמנות למפגש חברתי תוסס.

המליאה השנייה דנה בעבודת הוועדה לבחינת תפקידי של המגזר השלישי בישראל והמדיניות הננקטת כלפיו. מטרת הדיון הייתה להציג ממצאים ראשוניים ולקבל תגובות מהמשתתפים. גם כאן נערך דיון סוער שהיה רחוק מלמצות את עצמו.

המליאה השלישית והאחרונה הייתה בנושא אחריות חברתית של עסקים בישראל ובה הוצגו שתי עבודות מחקר חדשות. תגובות לממצאים שנמעו מפי נציגת קהילת העסקים (הגב' רעיה שטראוס), נציג המגזר השלישי (ד"ר חיים אילון-אילון) ומנהלת מ.ע.ל.ה. – ארגון המעודד פעילות זו (הגב' טלי אהרוני). שוב נערך דיון מעניין שנמשך גם במושב הבא סביב מספר מחקרים חדשים שהוצגו באותו נושא.

חלק ממשתתפי הכנס

הנושאים המגוונים שהוצגו בכנס, כמעט בכל נושא הקשור לפעילותו של המגזר השלישי השאירו "טעם של עוד". כתוצאה מהמפגש נוצרה תשתית למחקרים חדשים, ומחקרים ועבודות שנמצאים בעיצומם הועשרו במידע וברעיונות והם יהיו במרכז הדיונים בכנס בשנה הבאה.

בשנה מושבים נוספים הוצגו מחקרים חדשים של חוקרים ישראליים: מניהול מתנדבים ועד ניהול כלכלי ומשפטי, חברה אזרחית ותהליכי שינוי חברתי. אנשי המקצוע שהמחקרים נוגעים במישרין לעבודתם, נתנו לחוקרים האקדמאים משוב רב ערך בהצעותיהם, התנגדותם ובדוגמאות האישיות שהם הציגו. מתכון זה של מפגש בין חוקרים ובין אנשי

הוקם ארגון חוקרי המגזר השלישי והחברה האזרחית בישראל

חלק מהמשתתפים בדיון על הקמת ארגון חוקרי המגזר השלישי והחברה האזרחית בישראל

גב' **דבי חסקי לבנטל**, ביה"ס לעבודה סוציאלית, תוכנית שוורץ לניהול מלכ"רים, האוניברסיטה העברית; ד"ר **אסתר יקוביץ**, המחלקה לעבודה סוציאלית, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב; עו"ד **אופיר כץ**, אופיר כץ ושות' עורכי דין; **מר ניסן לימור**, לשעבר מנכ"ל המועצה להשכלה גבוהה; ד"ר **ריטה מנו-נגרין**, החוג לשרותי אנוש, אוניברסיטת חיפה; ועו"ד **איתן צחור**, איתן צחור ושות' – משרד עו"ד. תפקיד הועד הוא להכין את המצע לארגון החדש שיכלול את מטרותיו ודרכי פעילותו. הכוונה היא להקים ארגון עצמאי שיעבוד בזיקה ותאום עם **המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי**, אם ירצה בכך. בקרוב יפתח פורום דיונים באינטרנט שיציג את הרעיונות שעולים וחברים יוכלו להגיב להם.

חוקרים שלא השתתפו בכנס ומעוניינים להצטרף לפורום יכולים להירשם (בשלב זה) ב**מרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי**.

במהלך כנס האביב של המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי הוחלט על הקמת ארגון חוקרי המגזר השלישי והחברה האזרחית בישראל. ארגוני חוקרים של המגזר השלישי קיימים במספר מדינות בעולם כגון אנגליה, אירלנד, יפן, הודו, המדינות דוברות גרמנית, והמדינות הסקנדינביות; כמו כן קיימים ארגוני חוקרים בינלאומיים – Arnova ו-ISTR. מטרת ארגונים אלו היא לקשר בין החוקרים, להעביר ידע, לידע חוקרים על אירועים אקדמיים, לארגן כנסים ופורומים של מחקר ובאופן כללי לתת לגיטימציה לתחום מחקר זה.

בכנס בים המלח הביעו חוקרים רבים המייצגים את מרבית האוניברסיטאות והמכללות בארץ, מתחומי מחקר ודיסציפלינות רבים את עניינם להשתתף בארגון. נבחר "ועד מכין" המייצג את הדיסציפלינות השונות והמוסדות השונים בהם מעורבים חוקרי המגזר השלישי בישראל. חברים בוועד: יו"ר: ד"ר **הדרה בר-מור**, המכללה האקדמית נתניה; **מר סהיל דיאב**, מנהל עמותת זוהור אלג'ד;

קרן העזבונות – כולל נתונים על סכום המימון בשנת תקציב והמשרד הממשלתי הממליץ. שם החברות לתועלת הציבור – רשימת ארגונים הרשומים כחברות לתועלת הציבור. בעתיד יש כוונה להרחיב ולהוסיף מקורות מידע.

- סיווגים:** על פי שם העמותה, מיקומה ומטרותיה פותחו חמישה סיווגים¹:
1. סיווגי תחומי פעילות – סיווג זה נעשה על פי הקטגוריזציה של "פרויקט הופקינס", המאפשרת השוואה בינלאומית (ראה רשימה מפורטת בנספח).
 2. מיקום גיאוגרפי – על פי כתובת המגורים, שם יישוב.
 3. דתיות – דתי / לא דתי.
 4. שיוך לאומי – יהודי / ערבי.
 5. פונקציה ארגונית – אספקת שירותים, מימון וסגור.

ניתן לקבל מידע מוצלב ומשולב מכל אחד ממקורות המידע וכל אחד מהסיווגים.

דוגמאות לשאלות: לדוגמה ניתן לבקש מידע לגבי תמיכות ממשלתיות לארגוני נשים בירושלים שלהם יש אישור לסעיף 46. או, השוואה בין גובה המשכורות של ארגוני חינוך בתל אביב לארגוני חינוך בבני ברק. או, רשימת החברות לתועלת הציבור שעוסקות במתן שירותים לנכים, או ארגונים דתיים שעוסקים בבריאות ורווחה.

מחיר השירות: מחיר השירות נקבע על פי עלויות הפקתו בלבד ולא עבור השגת ועיבוד הנתונים. מחיר ראשוני לכל שאילתא הוא 2000 ש"ח. מחיר זה כולל עד 5 שעות עבודה של צוות המסד. אם השאילתא מחייבת השקעה מעבר ל- 5 שעות, יחויב המבקש ב- 250 ש"ח נוספים עבור כל שעה נוספת. סטודנטים הזקוקים לנתונים למטרת עבודת תזה למסטר או דוקטורט יחויבו במחצית מהסכום. כל משתמש יתבקש למלא טופס מפורט על זהותו ושימושו בנתונים.

צוות מסד הנתונים שומר לעצמו את הזכות לסרב לפניות מסוימות.

צורת קבלת השירות: המבקש ימלא טופס קבלת שירותי ניתוח נתונים שאפשר להוריד באתר האינטרנט של **המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי** או לקבלו באמצעות הפקס. לשאלות נוספות ניתן לפנות למשרדי **המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי**.

¹ כל ארגון סווג רק פעם אחת לכל קטגוריית סיווג. אי לזאת, אין מדובר בסיווגים "אובייקטיביים" בכל המקרים: ארגון יכול לעסוק ביותר מתחום פעילות אחד או לפעול ביותר מפונקציה ארגונית אחת. הסיווג הנוכחי משקף מידע הקיים כיום. עם הזמן יתבצעו התאמות לסיווגים.

ניסן לימור, מנכ"ל המועצה להשכלה גבוהה לשעבר, מצטרף כיועץ למרכז, ובין תפקידיו יהיה סיוע בפיתוח תוכנית אסטרטגית של המרכז לתקופת חמש השנים הקרובות.

הנהלות של ארגונים ללא כוונות רווח ודפוסי משילות של ארגוני המגזר השלישי

רביב שוורץ

הנהלות של ארגונים ללא-מטרות-רווח ומשילות בישראל: מחקר אמפירי

בחלק השני של המושב הציגה ד"ר אסתר יקוביץ (המח' לעבודה סוציאלית, אוניברסיטת בן-גוריון) ממצאים מעבודת מחקר בנושא: "הנהלות של ארגונים ללא-כוונות-רווח במגזר השלישי בישראל", שנערך במרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי. יחד עם עמיתיה למחקר ד"ר מייק נפתלי (על"ם ואוניברסיטת תל-אביב), ד"ר הדרה בר-מור (מכללת נתניה) ופרופ' בנימין גדרון, בחנה ד"ר אסתר יקוביץ את המרכיבים המבניים והארגוניים של הנהלות ארגונים ללא-מטרות-רווח בישראל כמו גם את תפקודן. המדגם כלל 282 ארגונים במדגם שכבות שייצגו את תחומי הפעילות הבאים: 70 תרבות ונופש, 46 חינוך ומחקר, 42 בריאות, 62 רווחה ו-62 סינגור. הממצאים העיקריים שהוצגו כללו:

- ◆ ככל שהארגון ותיק וגדול יותר כך הנהלתו גדולה יותר, וככל שגבוהה יותר תדירות ישיבות ההנהלה רבות יותר הועדות שהיא כוללת.
- ◆ כפי שציינה פרופ' האריס, ברוב הארגונים בישראל, אין חברי הנהלה זוכים להכונה וכן אינם משתתפים בכל תכנית הכשרה ייעודית.
- ◆ אשר לתפקידן של הנהלות, ברוב הארגונים שנסקרו תופסת ההנהלה תפקיד מרכזי בניהול הפנימי של הארגון כגון, אישור תקציבים, מינוי בכירים וקביעת נהלים ותהליכים. עם זאת, רק מיעוט הנהלות שומר על ממשק קבוע עם הסביבה האירגונית בנושאים כגון פיתוח משאבים, סינגור ושתדלנות.

ד"ר יקוביץ ציינה כי מחקר זה מאפשר ראייה ראשונית של המאפיינים המבניים ודפוסי התפקוד השונים של הנהלות ארגונים ללא-מטרות-רווח בישראל והיא מביעה את התקווה כי הוא יתרום לקידום תהליכי הדמוקרטיזציה בארגוני התנדבות ולהגברת הענותם לצרכי קהל הבוחרים אותו הם משרתים.

הרהורים מהשטח

שני אנשי מפתח הפועלים בתחום המגזר השלישי בישראל הוזמנו להגיב על ההרצאה המרכזית של פרופ' האריס והממצאים שהוצגו על ידי ד"ר יקוביץ. עו"ד אבי ערמוני, איש עסקים ומנהל-לשעבר של הקרן החדשה לישראל, בהתייחסו להערותיה של פרופ' האריס על חוסר הבהירות בתפיסת תפקידן של הנהלות והצוות המקצועי, טען כי ארגון בו מתקיים דפוס יחסים כזה בין ההנהלה לעובדים אינו בריא בהגדרתו. הוא טען כי הנהלה יעילה צריכה להיות "רזה ורעה". אם כי הוא מכיר בחשיבות מתן אפשרות לבעלי עניין כגון מקבלי השירות, למלא

מושב המליאה ביום הראשון של כנס האביב של המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי הוקדש לנושא: "משילות (governance) של ארגונים ללא-כוונות-רווח". מושב מיוחד זה, בראשו ישבה דבורה בלום, חלוצה בתחום ההכשרה של חברי הנהלות ארגוני המגזר השלישי בישראל, יחד לניסיון לבחון נושא מורכב זה ממגוון היבטים אפיסטמולוגיים. את ההרצאה המרכזית בנושא: "המשילות של ארגוני המגזר השלישי: מה, מדוע וכיצד?" נשאה פרופ' מרגרט האריס, מבית הספר למנהל עסקים באוניברסיטת אסטון בברימינגהם, אנגליה.

הנהלות ומשילות של ארגונים ללא-מטרות-רווח: היבטים תיאורטיים

פרופ' האריס ציינה כי למרות העמקת ההבנה על דפוסי ההתארגנות של המגזר השלישי ותפקידם הלאומי והעולמי הפוטנציאלי של ארגונים אלה, נושא המשילות זכה עד כה לתשומת לב מחקרית וציבורית מועטה בלבד. למרות שהנהלותיהם של ארגונים ללא-כוונות-רווח וארגוני התנדבות אינן שם נרדף ל"משילות", הם מהווים עם זאת, חלק מהותי מתפיסת המשילות ואחד ממנגנוני המפתח להשגתה. על פי מה שמכונה על ידי פרופ' האריס כ-"espoused theory" הנהלות ארגוני התנדבות הם מרכיב מפתח ארגוני ותחיקתי בארגונים ללא-כוונות-רווח. הם הנושאים באחריות המשפטית לארגון, אמונים על יזום ושמירה על ייעודו ואחראיים על התמיכה בו בקרב גורמים פנימיים וחיצוניים כמו גם בעלי העניין. עם זאת ובניגוד גמור ל-espoused theory של הנהלות ארגונים ללא-כוונות-רווח, "תיאורית השימוש" ממשגת הנהלות כלא רלוונטיות לתפקוד הארגוני וכנטל על משאביו המדולדלים של הארגון. שלוש הסיבות העיקריות לכך הן (1) חוסר הידע של חברי הנהלה באשר לתפקידם המוגדר, (2) תפקידה של ההנהלה שמטבעה תומכת בצוות העובדים ו-(3) ההבדלים בכוח השפעתן של הנהלות ביחס לקבוצות מפתח אחרות. למרות חוסר הבהירות והאמביוולנטיות של חברי הארגון מול הנהלות, פרופ' האריס שבה וחיזקה את מרכזיותן לעצם קיומו וחיוניותו של המגזר השלישי.

לסיכום, פרופ' האריס הדגישה כי משילות אינה נתונה לאחריותו הבלעדית של הנהלות. בעלי עניין כמו גם ערכים וערכי מוסר גם הם יסודות הכרחיים בתהליך המשילות. מעבר לכך, משילות אינה יכולה עוד להיות נפרדת מהסביבה החיצונית בתוכה פועל הארגון. ואכן, תפישה זו מיושמת יותר ויותר מעבר למגזר השלישי עצמו גם לדרכים בהן על ארגונים מכל המגזרים לתקשר וליצור שותפויות, ובכך להדגיש את שיתוף הפעולה הטבעי ביניהם.

תפקיד במשילות הארגון, הוא דחה נמרצות גיוס של חברי הנהלה המונעים על ידי שאיפה להטבות או "tokenism". המתדיינת השניה, איילה לביא, הדגישה את מרכזיותו של הצוות המקצועי הבכיר לתפקודם וממשלם של ארגונים ללא כוונות רווח בישראל. למרות שגם היא ברכה על היוזמה לחקור נושא חשוב זה, הזהירה בד בבד מאימוץ המלצות הטומנות בחובן יסוד העלול לערער בעליל על אמינותו וסמכותו של מנהל הארגון.

המשאלות שנשאלו מהקהל לאחר ההרצאות עולה בבירור כי נקודות ההתייחסות התיאורטיות והמעשיות שהוצגו על ידי קבוצה מגוונת זו של אנשי שטח וחוקרים הסתכמו בתובנות שונות בתכלית באשר לתפקידי הממשל הרצויים של הנהלות ארגונים ללא-כוונות-רווח. למרות שהמושב התפזר ללא המלצות חד-משמעיות או מסקנות יישומיות, כל המשתתפים יצאו ללא ספק נשכרים בהבנה בהירה וחדה יותר על טבען המורכב והבעייתי של הנהלות ארגונים ללא מטרות רווח, יחסי הנהלה-עובדים ומשילות ארגונית.

פרסום חדש

הנהלות ציבוריות של ארגוני המגזר השלישי בישראל: מאפיינים והיבטים מבניים, תפקודיים וארגוניים

מאת:

ד"ר אסתר יקוביץ
ד"ר מייק נפתלי
פרופ' בנימין גדרון
וד"ר הדרה בר-מור

סיכום מליאה: אחריות חברתית של עסקים בישראל

◆ המחקר הצביע על מספר סוגי סיוע: כסף, מוצר או שרות שהעסק מוכר, התנדבות מנהלים ו/או עובדים. סוג התרומה המועדפת על העסקים בסדר יורד הוא: מוצרים, סיוע כספי, מעורבות עובדים, קמפיין ציבורי ופרויקט חד פעמי וסיוע ליחידים.

גב' טליה אהרוני ממע"לה הוסיפה, שגם על פי סקר שערכה מינה צמח, נמצא שהחברות עסקיות נוטות לתרום לחינוך. כמו כן היא ציינה שקיימת אמביוולנטיות מצד הגורמים העסקיים לגבי מידת פרסום תרומתם. גב' רעיה שטראוס סיפרה על השינוי בתרבות הנתניה שחל בחברת שטראוס – מנתניה על רקע של מסורת משפחתית, לגיבוש מדיניות ברורה בה שותפים באופן פעיל עובדי החברה. לדעתה השינוי תרם לשיפור האקלים הארגוני ולתחושת העובדים שלחברת שטראוס יש עניין בקהילה. ד"ר איילון-אילוז הדגיש את החשיבות של הקשר בין התעשייה לקהילה והעלה דוגמא לפעילות מוצלחת בין רשת עמל לחברת יבואני מכוניות. הוא ציין את הצורך ברווח הדדי לשני הצדדים על מנת ששיתוף הפעולה יהיה מוצלח.

הקהל העלה סוגיות נוספות שיש להוסיף ולחקרן: האם המעורבות של העסקים עלולה לצמצם את אחריות המדינה כלפי אזרחיה? באיזו דרך המדינה יכולה לפקח על דרך הקצאת המשאבים של ארגונים עסקיים בתחומים חברתיים? האם הארגונים העסקיים נוהגים באופן פטרנליסטי כלפי הארגונים החברתיים? האם קיימת דרך לעודד ארגונים עסקיים לתמוך בנושאים הנמצאים במחלוקת ציבורית ושאינם זוכים לקונצנזוס ציבורי? ללא ספק המליאה סיפקה פתיח לדיון סביב סוגיית האחריות החברתית של עסקים ויש מקום למחקרים ודיונים רבים נוספים.

אסתר זיכלניסקי

ו/או מסורת משפחתית, ו- (2) הענות לפניות של ארגונים חברתיים.

◆ הפעילות החברתית מתבצעת במספר דרכים לעיתים בו זמנית: ברית- אימוץ ארגון לאורך זמן; פעילות חד-פעמית; התמקדות בסוגיות חברתיות ייחודיות; פיזור בין סוגיות חברתיות שונות.

◆ במאגר המידע נמצא שמרבית העסקים מעדיפים לתמוך בארגון חברתי אחד. ארגונים עסקיים התורמים למספר רב של ארגונים קטורים לתחום ההי-טק, והם מוכנים גם לאמץ או לתמוך בפרויקטים לטווח ארוך.

המליאה חשפה את היחסים הנרקמים בין המגזר העסקי למגזר השלישי במדינת ישראל בשנים האחרונות. מטרת המליאה הייתה להאיר את הנקודות המרכזיות המאפיינות את היחסים הללו כגון: מי הם הגופים הנוטלים חלק במלאכה? מה מניע אותם למעורבות? באיזה תחומים הם מעורבים? ומהי הדרך בה הם בוחרים להיות מעורבים? המשתתפים בפאנל, בהנחייתו של פרופ' עמוס דרווי, ייצגו נקודות מבט שונות: אקדמית – פרופ' אריה רייכל ופרופ' בני גדרון; יועצים לארגוני מגזר שלישי – גב' נירית רוסלר ומר פטריק לוי משת"ל; יועצים למגזר העסקי בתחום החברתי – גב' טליה אהרוני ממע"לה; ומנהלים בכירים המממשים הלכה למעשה את הקשר בין שני המגזרים – גב' רעיה שטראוס מחברת שטראוס בע"מ כמייצגת פירמה עסקית, וד"ר חיים איילון – אילוז מרשת עמל שייצג את החברה.

מימין לשמאל: פרופ' אריה רייכל, גב' טליה אהרוני, גב' רעיה שטראוס, פרופ' בני גדרון, פרופ' עמוס דרווי

הנהלת המרכז הישראלי
לחקר המגזר השלישי
מברכת את
פרופ' ג'ימי ויינבלט,
חבר צוות ההיגוי של המרכז,
עם היבחרו לתפקיד
רקטור אוניברסיטת בן גוריון.

◆ תחומי התרומה במחקר הם: בריאות, חינוך ורווחה, אומנות תרבות וספורט, צה"ל, שינוי חברתי, איכות הסביבה וסמים. בד"כ הפירמות מעדיפות לתרום לנושאים הנמצאים בקונצנזוס החברתי, כגון: ילדים עם צרכים מיוחדים, בריאות, חינוך, מעוטי יכולת, צה"ל ואלומות במשפחה.

◆ ממצא מעניין הבא לידי ביטוי בשני המחקרים נוגע לשוני גיאוגרפי בתפיסת הקהילה המקומית "כבעלת עניין" בעיני עסקים. נראה כי עסקים בפריפריה תומכים יותר בנושאים הנוגעים לקהילה המקומית לעומת העסקים במרכז המשפיעים יותר בנושאים לאומיים.

פרופ' רייכל ופרופ' גדרון הציגו מחקר גישוש שהיה מבוסס על מדגם לא מייצג של 19 ארגונים. מחקרם נועד לזהות דפוסים ומושגים עיקריים בתחום זה – אשר ישמשו למחקרי המשך ממוקדים. אחריהם הציגו גב' רוסלר ומר לוי מחקר המבוסס על מידע שנאסף על ידי שת"ל תוך כדי עבודת סיוע לארגוני מגזר שלישי לאתר את הארגונים העסקיים העשויים לסייע להם בעניינם. מחקר זה מבוסס על 350 ארגונים עסקיים.

למרות נקודות המוצא השונות, נמצא הדמיון בין הממצאים. נציין חלק מהם:

◆ זוהו שתי קטגוריות עיקריות של יוזמות חברתיות: (1) יוזמה על רקע אישי או עסקי,

סוגיות ודילמות מרכזיות במדיניות כלפי המגזר השלישי בישראל: מעבודת ה"ועדה לבחינת תפקידיו של המגזר השלישי בישראל והמדיניות הננקטת כלפיו"

מיכל בר

מוסדרים בחקיקה ספציפית. אין כל ספק, שגם כאשר מוצאות שתי קבוצות אלה מהדיון אודות מדיניות כלפי המגזר השלישי, נותרת קבוצה גדולה ומגוונת של ארגונים בעלי שוני רב האחד מהשני. יש הרואים בגיוון זה את אחת מנקודת הכוח המרכזיות של המגזר השלישי בישראל, אך בה בעת מתעוררות השאלות לגבי היכולת ליצור מדיניות כוללת שתתאים לצורכיהם ולמאפייניהם הייחודיים של מגוון רחב של ארגונים.

סוגייה נוספת נוגעת ליחס הממשלתי למגזר השלישי בישראל ובמיוחד לשאלת הפיקוח על פעילותו. ברור לכל שזכותו ואף חובתו של הציבור (באמצעות המדינה) לפקח על ארגונים הזוכים במימון ציבורי, אך השאלה היא מהי צורת הפיקוח המתאימה עבור ארגונים שאינם זוכים במימון ציבורי והאם העובדה שקיימת קבוצה קטנה של ארגונים ש"סרחו" מחייבת פיקוח דקדקני ומקיף הכולל לעיתים התערבויות גסות בפעילות הארגונים.

נתוני המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי מורים כי רוב גדול (80%) מקרב ארגוני המגזר השלישי בישראל, אינו זוכה כלל למימון ציבורי ורק חלק קטן מהארגונים (20%) מקבלים מימון שכזה. לאור הנתונים הללו ולאור היחסים הבעייתיים שהתפתחו בשנים האחרונות בין גורמי פיקוח לבין ארגוני המגזר יש צורך בבחינה מחודשת של מהות ואופני הפיקוח. אלטרנטיבות המדיניות שהועלו בהקשר זה הן ריכוז התיאום והפיקוח בידי גוף ממשלתי יחיד שיהיה ממונה על ענייני המגזר השלישי ויהווה כתובת לפניות של הממשלה והציבור. במסגרת עיצוב מדיניותו ומבנהו של גוף זה יש לדון בשאלת סמכויות רישום העמותות ובדרכי הפיקוח על פעילותן ודרכי התנהלותן הפנימית. יש מקום להסדרת סמכויות הבדיקה, אופני הבדיקה וקביעת הקריטריונים לבדיקה, כל זאת בשיתוף הציבור ובמיוחד ארגוני המגזר השלישי. פעילותו של הגוף המפקח תלויה ותנוחה על ידי מועצה ציבורית. הקמת מועצה זו, בה יהיו מיוצגים נציגי המגזר ואישי ציבור, תקל על המגזר השלישי לפעול באופן עצמאי ותסיר את האיום של תלות בגורם אחד הפועל באופן עצמאי עם שיקול דעת רחב ביותר.

אלטרנטיבה נוספת היא הקמתו של גוף ציבורי שיפעל ביחד עם רשם העמותות ותפקידו יהיה להוות "גוף על" שיקבע, יגבש ויעדכן את הכללים הרלוונטיים לפיקוח על המגזר השלישי. גוף זה ינחה את פעילותו של הרשם ויקבע כללים לפיקוח ובדיקה של עמותות. אלטרנטיבה שלישית, היא הקמתו של תאגיד

פגיעות אפשריות, כגון "התערבות יתר" ופגיעה בפלורליזם בארגוני המגזר השלישי, כתוצאה ממדיניות אחידה ומוסדרת.

אלטרנטיבת המדיניות שהועלתה בהקשר זה, הייתה ניסוחה של מדיניות מוצהרת, ברורה, שקופה ועקבית כלפי המגזר השלישי. מדובר במדיניות הכוללת הכרה של הממשלה בתרומתם הייחודית של ארגוני המגזר השלישי לחברה ולכלכלה בישראל. הכרה שתהיה מושתתת על ההבחנה בין דפוסי פעולתם השונים של שלושת המגזרים: המגזר הממשלתי, המגזר העסקי והמגזר השלישי, ועל יחסי הגומלין ביניהם להשגת מטרות חברתיות משותפות. הכרה נועדה להצהיר שלארגוני מגזר שלישי תכונות ומאפיינים ייחודיים שיש לשמר ולטפח.

במושב זה הציגו פרופ' יצחק גל-נור ומיכל בר כמה דילמות מרכזיות ואלטרנטיבות מדיניות הנגזרות מהן, מעבודת הועדה לבחינת תפקידי המגזר השלישי והמדיניות הננקטת כלפיו.

הועדה שהוקמה בשנת 2000, כוללת 17 חברים וחברות בעלי ידע ומומחיות בתחומים שונים הנוגעים למגזר השלישי בישראל. במשך זמן פעילותה שמעה הועדה דיווחים ועדויות מגורמים שונים המעורבים במדיניות הממשלתית כלפי המגזר השלישי בישראל, ביניהם נציגי הגופים המטפלים בארגוני מגזר שלישי (רשמים, גופים מפקחים וכו'), נציגי משרדים ממשלתיים, ארגוני המגזר השלישי, קרנות ונציגי המגזר העסקי. בשלב זה עוסקת הועדה בסיכום ממצאיה ובניסוח המלצותיה.

משתתפי המליאה, מימין לשמאל: פרופ' יצחק גלנור, גב' מיכל בר, ד"ר נרי הורביץ, פרופ' סמי סמוחה

מדובר גם בהצהרה של הממשלה וגם של המגזר השלישי כי ברצונם להסדיר את יחסי הגומלין ביניהם, תוך שמירת עצמאותם של ארגוני המגזר השלישי.

סוגיה שנייה נוגעת להגדרת המגזר השלישי לצורך דיון במדיניות הננקטת כלפיו. ההגדרה המקובלת המבוססת על ההגדרה הבינלאומית של "פרויקט הופקינס", מכנסת תחת קורת גג אחת סוגים רבים ושונים של ארגונים. בהקשר של מדיניות, בולט בישראל ההבדל בין ארגונים כלפיהם קיימים הסדרי מדיניות המעוגנים בחקיקה או תקינה, לעומת קבוצה גדולה של ארגונים שיחסייה עם הממשלה אינם מוסדרים. הועדה בחרה שלא לעסוק בארגוני ההשכלה הגבוהה ובארגוני הבריאות (קופות החולים) שפעילותם, תפקידיהם ויחסייהם עם הממשלה

במושב בכנס הוצגו דילמות בכמה נושאים. ראשית, הוצגה הדילמה הקשורה לסוגיית המדיניות: האם יש צורך בניסוח מדיניות כלפי המגזר השלישי? מצד אחד, מדובר במגזר המאופייין בפלורליזם, גיוון בדרכי הפעולה, בצורות ההתארגנות ובדרכי ההתקשרות עם גופים שונים. לכן, יתכן ויצירת מדיניות תפגע במאפיינים ייחודיים אלה. לכך יש להוסיף את העובדה שהמגזר השלישי בישראל צמח והתפתח בשני העשורים האחרונים ללא כל מדיניות ממשלתית מכוונת. מצד שני, הדימוי הבעייתי של המגזר השלישי בקרב הציבור, הבעייתיות הטמונה בהתקשרויות עם גופים ממשלתיים מממנים, ההסדרים השונים המופעלים על ידי גופים מפקחים, האפשרויות לניצול לרעה ועוד, מקשים מאד על פעילות ארגוני המגזר השלישי בישראל. לפיכך, קיים מתח בין הרצון להסדיר את היחסים בין המגזר השלישי לממשלה, לבין

Israeli Center for Third sector Research • Ben-Gurion University of the Negev • P.O.B 653 , Beer-Sheva 84105 Israel.
ICTR phone: 972-8-647-2323 • ICTR fax: 972-8-647-7607 • ICTR e-mail: ictr@bgumail.bgu.ac.il • ICTR Web: <http://www.bgu.ac.il/ICTR>

The 5th ICTR Annual Spring Conference

Some 120 researchers, professionals and leaders from third sector organizations in Israel, have gathered for a two-day conference in the Dead Sea Hyatt Hotel for the ICTR Annual Spring Conference, an event that became already a tradition for all Israeli Third Sector scholars and others interested

Rinat Ben-Noon

in this domain. The conference featured presentations of new research in six parallel sessions, as well as presentations in three plenary sessions.

heated discussion that came short of resolving the issue.

The third and last plenary focused on social responsibility of business enterprises in Israel; it featured two new studies. Reacting to the presentations were Ms. **Raya Strauss** from Strauss Ltd., Dr. **Haim Iluz-Ayalon**, Chair of Amal (an educational network) and Ms. **Tali Aharoni**, director of MAALA — an organization promoting social responsibility by businesses. Again, the discussion on the issues presented and their meaning continued long after the conclusion of the session. New studies by Israeli researchers were presented in six parallel sessions. The subjects

Continued on page E

Prof. Avishai Braverman, BGU President presenting Prof. Margaret Harris, the ICTR Award for Innovation in Third sector Research 2002

The first plenary focused on Boards of Directors in Third Sector organizations, featuring Prof. **Margaret Harris**, a renowned scholar of international reputation from the UK, as the keynote speaker. Dr. **Esther Iecovich** followed with a presentation of findings from a recent comprehensive research on boards of nonprofit organizations in Israel. Both presentations led to a lively discussion leaving everybody with the feeling the issue was far from being exhausted and it needs further development.

The second plenary discussed the work of the Committee Reviewing the Functions of the Third Sector in Israel and the Government Policy Towards it. The session presented preliminary findings and asked for the participants' feedback, which again stirred a

Contents:

The 5th ICTR Annual Spring Conference	A
Director's Column	B
The ICTR Offers information services from the ICTR database	D
ICTR Conference Addresses the Issue of Nonprofit Boards and the Governance of Third Sector Organisations	D
Summary of Plenary: Business Social Responsibility in Israel	F
Main Issues and Dilemmas Regarding Policy towards the Third Sector in Israel: From the Work of the Policy Committee	G
An Israeli Third Sector and Civil Society Researchers' Association was formed	H
New Publications	I

Director's Column

An address delivered at the ICTR Annual Conference — March 20, 2002

Five years have past since ICTR was inaugurated and this is a good opportunity to summarize what we have accomplished so far.

Upon establishing ICTR we set ourselves four goals: 1. to develop original research on the Israeli third sector and related subjects; 2. to encourage research and teaching on the third sector; 3. to develop policy pertaining to the third sector; 4. to establish databases on this area of activity. During this period ICTR was active in promoting all four goals. Our specific activities are detailed in the recently published booklet: *The Israeli Center for Third Sector Research: The First Five Years*. Tonight I would like to briefly discuss these four goals with a view towards the future.

1. Developing Original Research

Our past work "uncovered" the Israeli Third Sector - its volume, its characteristics and its frameworks. The research questions we explored were mostly descriptive; we tried to answer the questions of "what" and "how much", not only in the local context but also from the international, comparative perspective. Our research was central in the conceptualization of the two main aspects and main functions of the sector in Israel: Service provision in the framework of the Welfare State and the development of civil society. That was a necessary stage that has not been concluded yet, as there are other aspects of the sector waiting to be "discovered" such as the *philanthropic foundations*. This is a good opportunity to announce the upcoming study planned on this very issue, as part of the comparative work done in the European community.

At the next stage, we will ask research questions that not only describe the sector, but also attempt to explain its existence and activity — the "why" and "how" questions. Also questions regarding its contribution to the society and economy and more specifically, its unique contributions to areas such as environment or culture (which are not necessarily similar): How do Third Sector organizations contribute to these areas and

what are the dynamics they create? What are key factors in this aspects activity (i.e., what is the role of the philanthropic foundations?) and how are they linked to the other two sectors and other forces and processes in the environment.

This kind of research calls for new foci — not only a focus on the macro level but also on the micro one - the single organization and the individual participant in it. Questions regarding civil society development call for addressing issues of attitudes and behavior of individuals as well as patterns of activities and dynamics of specific organizations and we expect our research to develop in that direction.

2. Encouraging research and teaching on Third Sector

Despite the relative advantage ICTR has as (so far) the only center in this area in the country, we never thought of ourselves as having a monopoly in this domain; on the contrary - ICTR emphasized, since its inception, its role as *promoter and catalyst* of research opportunities on the Third Sector in Israel, not necessarily in connection with us. A public debate on Third Sector issues among scholars could only enrich the field and we welcome any study or conference on the subject; their success is to a certain extent ours too.

We ourselves organize *conferences and workshops*, award scholarships to research students and conduct a multi-disciplinary *forum of young researchers* from all universities. The fact that this afternoon we witnessed the establishment of the *Israeli Third Sector and Civil Society Researchers Association* shows the long way that has already been traveled in this area. Though we initiated its establishment, it is an independent body. ICTR will want to cooperate with the new organization, if it so wishes, possibly organize joint conferences or publish a professional journal that will provide an academic framework for Israeli researchers in this area.

The success we had in developing research on the Third Sector in Israel is, we believe, related to the fact that the ICTR was established as a *multi-disciplinary center*. Linking this domain of activity to a specific discipline or

to one academic unit would have considerably restricted it as well as its potential for knowledge development. Multi-disciplinarity should continue to be a major principle for operation of the center. But in order to deepen the knowledge in this new area of research, it is most important that faculty members specializing in third sector and civil society will be appointed to academic departments in Israeli universities and colleges. They will study and teach the subject in the framework of their disciplines and contribute their insight to the inter-disciplinary framework. I am happy to share with you the fact that here, at BGU, we have been instrumental in the process by which academic units appointed faculty members with a third sector research interest. Furthermore, there are plans to develop curricula and training in this area. In addition to my department, Social Work, Third Sector has "representatives" in three other units in the university. The first is Dr. **Daniel Gottlieb**, who is about to join the Department of Economics and will be doing research and teaching on third sector related issues. Dr. **Paula Kabalo** from the Ben Gurion Heritage Center in Sde Boker and the Department of Israeli History, after a study period in the US, will work and teach on our area there. And finally, we are glad to announce that the *School of Management* received a planning grant in order to initiate a training program for a specialization in Nonprofit Management within its MBA program. The actual program is scheduled to open in the academic year 2003/2004.

These are all examples of the synergetic process accompanying the establishment of a center such as ours, and the dynamics it creates. The significance of these appointments goes far beyond our area and those engaged in it. It means that students in history, economics and management and in the future hopefully political science, behavioral sciences and philosophy, will acquire as part of their general studies, knowledge on the third sector.

3. Developing government policy on the Third Sector

The absence of a clear-cut policy in this area prompted us to initiate a committee to examine

the issue. Its activities and recommendations are detailed in another part in this newsletter. The Committee, which is doing an extremely thorough job, will submit its report in a few months time, and barring any other events that will catch the public interest, it will probably evoke considerable interest, as it deals with an important issue that was never before the subject of any comprehensive examination.

The mere fact that the **Center** has initiated the work of such a committee to examine government policy, without being asked to do so by any official body, raises a question: Is initiating such measures part of the tasks of an academic research center? Our answer is a definitely in the affirmative.

As an institution engaged in developing knowledge (both local and comparative) relevant for the development of policy on a specific issue, we cannot remain indifferent to global currents on the matter. The need to structure the Third Sector in a way that will allow it to attain the social goals it could potentially attain, should be in every Israeli citizen's interest, and even more so for those who are close to the issue. Moreover, research centers dedicated to a certain topic, periodically publish position papers on policy issues in their areas of expertise, and we therefore are no different than such standard practice. The reaction by the public to this initiative will steer our way on how to conduct our affairs in the matter.

4. Developing databases

We set up this goal because no on going Sector-specific data existed, and without data, no research and policy development can be realized. Developing The Israeli Third Sector Database required a Herculean effort of obtaining (from various sources), classifying, arranging, cleaning and organizing the existing data. Yet, at present our database contains only a small portion of what is should and could contain. We would like to note in this context the tremendous work by **Hagai Katz**, the first Database director.

The database was intended from the outset to serve not only **ICTR** and its researchers but also the entire research community and practically anybody in Israel or abroad interested in its products. In the process of opening this service to the public we are encountering a variety of problems, as this

system is not entirely transparent to the public. For some parts of our Database there are legal problems in obtaining them, and objections to share it with us and even more so with a third party. We are determined to overcome these problems and have decided that as of April 2002, for a period of six months, to allow access to the database for a fee (see separate item on this service).

But this is not the only announcement we have tonight on databases. Data on the Third Sector are not just economic. The activities of the organizations, their members and leaders, as well as their policy are all crucial to understanding of the sector. Dr. Paula Kabalo from the Ben Gurion Heritage Center and I share a common dream, namely, to establish *The Third Sector Archive* in Sde Boker. Interested organizations will be able to deposit their organizational documents in the archive where they will be organized and properly kept, and where researchers on this domain will be able to work in an appropriate environment. There are many issues that need resolving on the path to realize this dream, the first of which being donation for that cause, but I somehow have the feeling that this is an idea that will materialize.

To conclude, as the first and only academic center on the Third Sector, the four goals we set out to achieve, constitute "niches" not addressed by others. The more other institutions will show interest in some of these areas and focus on them, we will be able to leave them and focus on the others. We certainly hope this will happen.

After five years, we can honestly look back with satisfaction for building the infrastructure for this new academic domain. Building such a base, with all the risks involved, could not have been realized without proper institutional, financial and human support. This is a good opportunity to thank all those who took part in this creation, individually and collectively. To our institutional framework, Ben Gurion University, and especially to its two leaders — the President, Prof. **Avishai Braverman**, and the Rector — Prof. **Nahum Finger**, not just for their decision to establish **ICTR** but also for the decision to structure it as an interdisciplinary Center. This is truly a special tribute to a visionary academic leadership.

Another aspect in the institutional framework is **ICTR's** Steering Committee that guides its

activities and determines its policy. I have to confess that it is a real pleasure working with such a supportive and considerate committee. Its members, Dr. **Hadara Bar-Mor**, Prof. **Avishai Henik**, Prof. **Jimmy Weinblatt**, Prof. **Rivka Carmi**, Prof. **Arie Reichel** and Prof. **Dov Shin'ar**, as individuals and as a collective, are lending a very warm hand in steering the Center. They are always there to say a good word, to give good advice and have never rejected any request.

The other institution that deserves special thanks for its support of **ICTR** is the Atlantic Philanthropies Foundation, especially its former president Prof. **Joel Fleishman**: A man of vision in developing research on the Third Sector in many countries and a true friend of the Center and the university, who helped us in many direct as well as indirect ways.

Aside from these institutions and units at the background of the Center, the volunteers and staff affiliated with it have a tremendous part in its success. We feel fortunate as these are not just excellent people, but they are also highly motivated, enthusiastic and committed to the idea. My thanks go to the members of the "Policy Committee" headed by Prof. **Izhak Galnoor**: Ms. **Ariela Ophir**, Prof. **Arie Arnon**, Ms. **Rachel Liel**, Dr. **Bassel Ghattas**, Mr. **Yoram Gabai**, Ms. **Sara Silberstein**, Adv. **Ophir Katz**, Mr. **Nissan Limor**, Adv. **Avi Armoni**, Prof. **Joseph Katan**, Ms. **Varda Shiffer** and Mr. **Emanuel Sharon** who volunteer many hours of their time to this endeavor and to Ms. **Michal Bar** who coordinates with much talent this complicated and important work.

To the past and present team in charge of the Database: Ms. **Rinat Ben-Noon**, Dr. **Daniel Gottlieb**, Mr. **Yaron Hazai**, Mr. **Hagai Katz** and Mr. **Ronen Massad**.

And last but not least, our past and present administrative assistants: Ms. **Smadar Kra-Moreno**, Ms. **Efrat Nativ-Ronen** and Ms. **Efrat Keinan** for their dedication to this complicated, versatile and sometimes stressful job, for their exceptional professionalism and for always keeping their posture and welcome all those who come a-knocking on our door.

Benjamin Gidron, Director

**The Israeli Center
for Third sector
Research in Ben
Gurion University
of the Negev
Offers information
services from the
ICTR database to
those interested in
Information on third
sector organizations**

ICTR has develop, during the past three years, a computerized database that includes most of the available information from governmental sources on third sector organizations.

This database is unique in its crossing a variety of governmental data sources together with classification of the organizations, according to international standards and unique local Israeli characteristics. Most of the data is raw and is detailed for each organization, yet certain types of information are classified in accordance with the governmental ministries' considerations and the conditions under which we received the data. For those only aggregative data is available that do not allow the identification of specific associations.

The database is available for a trial period of six months (1 April — 30 September, 2002) after which an evaluation will determine its continuation and service provision method.

As all our sources are Hebrew-based, the service can only be obtained in Hebrew.

Plenary session: Nonprofit Boards and the Governance of Third Sector Organisations

By Raviv Schwartz

The afternoon of the first day of the ICTR Spring conference was devoted to the "Role of Nonprofit Boards in the Governance of Third Sector Organisations". Chaired by Devora Bloom, herself a pioneer in the training of board members in Israel's Third Sector, this particular session was an attempt to address this complex issue from a variety of epistemological perspectives. The keynote address, entitled "The Governance of Third Sector Organizations: What, Why and How?" was delivered by Prof. Margaret Harris, of the Aston Business School in Birmingham, UK.

Nonprofit Boards and Governance: Theoretical Perspective

Prof. Harris observed that, despite the growth in understanding about the organisation of the third sector and the role it can play nationally and globally, governance is an issue that has received scant scholarly and popular attention. While boards of nonprofit and voluntary organisations are not synonymous with "governance", they are a critical part of the governance concept and one of the key mechanisms through which governance is achieved. According to what Prof. Harris referred to as "espoused theory", voluntary boards are a key organizational and legal component of nonprofits. They are legally accountable for the organization, responsible for establishing and maintaining the organization's mission and charged with achieving legitimacy among its internal and external constituencies or stakeholders. However, in stark contrast to the espoused theory of boards in nonprofit organizational governance, "theory in use" conceptualizes boards as often irrelevant to organizational functioning and as constituting a drain on scarce organizational resources. Three main reasons for this are the ignorance of board members with respect to the board's prescribed functions, the contingent nature of the board role in relation to staff, and variations in the power that boards are able to exercise relative

to other key groupings. Despite the lack of clarity and ambivalence of many organizational actors toward boards, Prof. Harris reaffirmed their centrality to the very existence and vitality of the third sector.

In concluding, Prof. Harris emphasized that governance is not the sole responsibility of boards. Stakeholders, as well as values and moral principles are also indispensable elements of the process of governance. Furthermore, governance may no longer be divorced from the external environment within which the organization operates. Indeed, the concept is increasingly being applied well beyond the third sector itself to the ways in which organisations in all sectors need to network and form partnerships, thus underscoring its fundamentally collaborative nature.

Nonprofit Boards and Governance in Israel: Empirical Research

The next portion of the session featured Dr. Esther Iecovich, (Dept. of Social Work, Ben Gurion University) who presented the findings from a research project entitled, "Nonprofit Boards of Third Sector Organizations in Israel", conducted under the auspices of ICTR. Together with her colleagues, Dr. Mike Naphtali, (Elem and Tel Aviv University), Dr. Hadara Bar-Mor, (Netanya College) and Prof. Benjamin Gidron, Dr. Iecovich examined the structural, and organizational features of nonprofit boards in Israel as well as their functioning. Surveyed were 282 organizations in a layered sample that represented the following areas of activity: 70 culture and recreation; 46 education and research; 42 health; 62 welfare; and 62 advocacy. Some of the main findings presented included:

- ◆ The older and larger the organization, the larger its board, and the higher the frequency of its board meetings, the more committees it tends to feature.
- ◆ As foreshadowed in the remarks by Prof. Harris, in most of these Israeli organizations,

of orientation nor do they take part in any training program for this purpose.

- ◆ As for the roles fulfilled by boards, in a majority of the organizations studied, the board plays an active role in the internal management of the organization, i.e. approving budget, appointing senior staff, and determining regulations and procedures. However, in only a minority does the board systematically interface with the organizational environment in tasks such as resource development, advocacy and lobbying. Dr. Iecovich noted that this research project affords a preliminary look at the various structural characteristics and patterns of functioning of nonprofit boards in Israel and expressed the hope that it would contribute to the promotion of democratization processes in voluntary organizations and a greater responsiveness on their part to the needs of the constituents they serve.

Reflections from the Field

Invited to comment on the keynote address by Prof. Harris and the research findings presented by Dr. Iecovich were two prominent

practitioners from Israel's third sector.

Adv. **Avi Armoni**, a businessman and the former director of the New Israel Fund, in addressing Prof. Harris' reference to the perceived role confusion often existing between boards and professional staff, claimed that any organization featuring this type of board-staff relations is, by definition, an unhealthy one. He argued that an effective board must be "lean and mean". While acknowledging the importance of enabling other stakeholders, such as clients, to play a role in organizational governance, he categorically rejected the recruitment of board members motivated by a desire for quotas or "tokenism". The second discussant **Ayala Lavi** emphasized the centrality of the senior professional staff to the functioning and governance of nonprofits in Israel. Though she too welcomed the undertaking of research on this critically important topic, she cautioned against adopting recommendations that might have the unintended effect of undermining of the authority and integrity of the organization's director.

In the questions from the audience that followed the presentations, it became very

clear that the many theoretical and professional perspectives represented among this diverse group of practitioners and researchers resulted in vastly different interpretations of the desired role of nonprofit boards in governance. And while the session was adjourned with no definitive recommendations or conclusions having been adopted, all those who took part no doubt came away with a significantly more nuanced understanding of the complex and problematic nature of nonprofit boards, board-staff relations and organizational governance.

ICTR congratulates
Prof. Jimmy Weinblatt,
member of
the Center's Steering Committee,
on his election
as the new **Rector**
of Ben Gurion University.

The 5th ICTR Conference -

Continued from page A

they covered spanned from managing volunteers to economic and legal issues, civil society and social change processes. Participants in those sessions gave the presenters invaluable feedback in their suggestions, objections and personal examples. This framework of personal interaction between scholars and professionals in the field, allows the former to receive first hand intelligent feedback that promotes the relevance of their works. The professionals gained important insight that would help them in their work.

Beside the academic debates, the conference featured two festive occasions. The first, a dinner honored by BGU Rector, Prof. N. Finger, who congratulated **ICTR** on its 5 years of accomplishments and also awarded scholarships to research students engaged in studying the third sector. The second was a luncheon that took place the following day, honored by BGU President Prof. Braverman,

Participants in a session at The 5th Annual Conference

Innovation in Third Sector Research. Both occasions gave everybody a chance to socialize in a lively upbeat event. The variety of issues presented at the conference on nearly every topic related to the activity of the Third Sector

left everybody with "a taste for more". This conference promoted new initiatives and enriched ongoing ones with new data and ideas, which will undoubtedly be the focus of our next year's conference.

Summary of Plenary: Business Social Responsibility in Israel

The plenary focused on the relationships between the Business and Third Sectors in Israel in recent years. The plenary attempted to shed light on the main issues characterizing this relationship: Who are the participants in this process, what motivates them, which are the areas of their involvement and how are they involved. The panelists, chaired by Prof. Amos Drori, represented different points of view: Academic — Prof. Arie Reichel and Prof. Benjamin Gidron; Third Sector consultants — Ms. Nirit Rossler and Mr. Patrick Levi from Shatil; an adviser to the business sector — Ms. Taliya Aharoni from Ma'ala; and senior managers who engage in developing the relationship between the sectors— Ms. Raya Straus from Straus Ltd. representing a business firm and Dr. Haim Ayalon—Iluz representing the Amal network — a Third Sector organization engaged in education.

Esther Zychlinsky

Despite the different points of view, the findings bore similarities:

- ◆ Two main categories of social initiatives were identified: (1) Personal or business initiative and/or familial tradition, and (2) response to approaches by Third Sector organizations.
- ◆ The social activity is carried out in numerous, sometimes simultaneous, ways: treaty — long-term adoption of an organization by the business enterprise, one-time activity; focus on specific social issues; focus on different social issues.
- ◆ The database shows that most businesses prefer to back a single Third Sector organization. Business enterprises that support a number of organizations are in

to the geographical dimension in the perception of businesses of the local community. It seems that businesses in the periphery of the country prefer to support issues related to the local community more than businesses in the center that tend to support national issues.

- ◆ The studies pointed at several support methods: money, product or service provided by the business; volunteering of management and/or staff. The preferred type of support of business (in a downward scale) is: products or services, money, involvement of staff, public campaign, one-time project and support of individuals.

Ms. Taliya Aharoni from Ma'ala added that a recent survey conducted by Mina Tzemach, found that businesses are inclined to support education. She also noted that the business enterprises are ambivalent about advertising their contribution. Ms. Raya Strauss talked about the change in the giving tradition Strauss has adopted, from support following a family tradition to a formation of a clear-cut policy that involves all the company staff. She believes the change improved the organizational atmosphere and the staff belief in the interest of Strauss in the community. Dr. Ayalon—Iluz emphasized the importance of the relationship between industry and community as exemplified in the successful cooperation between the Amal network and a car import company. He noted the need for mutual benefit for both parties to ensure a successful cooperation. The audience raised other issues that call for further research: Could the involvement of businesses in the Third Sector limit the responsibility of the state towards its citizens? How can the state supervise allocation of resources of business organizations on social issues? Do business enterprises treat Third Sector organizations in a paternalistic way? Is there a way to encourage business enterprises to support controversial issues, which are not in the public consensus?

The plenary no doubt, provided us with an appetizer for the discussion on the issue of business social responsibility that calls for further studies and discussions in the future.

Participants in the plenary (from right to left): Prof. Amos Drori, Prof. Arie Reichel, Prof. Benjamin Gidron, Ms. Nirit Rossler, Mr. Patrick Levi, Ms. Taliya Aharoni, Ms. Raya Straus, Dr. Haim Ayalon-Iluz

Prof. Reichel and Gidron presented results from a pilot study based on a non-representative sample of 19 business organizations. Their work identified main patterns and concepts in this sphere that may serve future focused works. Ms. Rossler and Mr. Levi followed with a paper based on data gathered by Shatil while helping Third Sector organizations to locate business enterprises that might be interested in their endeavor. This study was based on a sample of 350 business organizations.

the hi-tech area, and they are also willing to adopt and back long-term projects.

- ◆ The dominant fields supported by donations of business enterprise are: Health, education, welfare, art, culture and sports, IDF, social change, the environment and drug-related projects. Businesses usually prefer to support issues that are in social consensus such as: children with special needs, health, education, the needy, IDF and domestic violence.
- ◆ An interesting finding in both studies points

Main Issues and Dilemmas Regarding Policy towards the Third Sector in Israel: From the Work of the Policy Committee

Michal Bar

In the session devoted to this issue, Prof. Itzhak Gal-Noor and Ms. Michal Bar presented several dilemmas and their derived policy alternatives as reflected in the work of the Committee of the Development Policy for Israel's Third Sector. The Committee, established in 2000, includes 17 prominent experts on the third sector in Israel. During its work the Committee heard reports and testimonies from different individuals involved in formulating government policy towards the third sector in Israel. These included representatives of government units that deal with third sector organizations (registrars, supervisors etc.), third sector organizations, foundations and representatives from the business sector. At present the Committee is engaged in summarizing its findings and formulating its recommendations.

The session presented dilemmas encountered by the Committee around a number of issues. The first was the dilemma on policy: Is there a need to develop policy towards the Third Sector? On the one hand this is a sector characterized by pluralism, a variety of forms of activity, different organizational frameworks and forms of communication with different bodies; thus, forming a specific policy might harm these unique characteristics. Notable in this context is the fact that the Israeli Third Sector has grown and expanded during the past two decades without any guided government policy. Yet, the questionable image of the Third Sector in the public opinion, the complexity of contracting with government, the different arrangements applied by the supervising agencies, the opportunities for abuse, make the activity of Israeli Third Sector organizations difficult. This results in tension between the desire to put the relationship between the third sector and government in order, and the potential hurdles such as "over interference" and disrupting the pluralism of Third Sector organizations as a result of an orderly and uniform policy.

The political alternative raised in this context was the formulation of a formal, clear-cut, transparent and consistent policy towards the Third Sector, a policy that expresses

governmental recognition of the unique contribution of Third Sector organizations to the Israeli society and economy. Such recognition should be based on the distinction between the different activity patterns of the three sectors: government, business and Third, and their cooperation in order to realize mutual social goals. This recognition should emphasize the unique characteristics of Third Sector organizations, to be preserved and nurtured. This also should constitute the government and Third Sector's declaration to structure the relationships between them while preserving the independence of Third Sector organizations.

A second issue had to do with the definition of the Third Sector for the purpose of formulating policy towards it. The common definition, based on the international definition of the Hopkins Project, lumps together many and different types of organizations under one framework. In the context of policy, there is a difference in Israel between organizations that enjoy legal or decreed policy arrangements and the large group of organizations lacking such arrangements with the government. The Committee chose not to include in its deliberations Third Sector organizations providing higher education and primary health (Kupot Holim) services, which activity, roles and relationship with the government are legally regulated. Even when both these groups are excluded, a large and varied group of organizations still remains, differing significantly from each other. Some consider this variety as one of the main strong points of the Third Sector in Israel, yet at the same time the ability to create a comprehensive policy, which could answer the needs and special characteristics of this great variety of organizations, still remains questionable.

Another issue has to do with the government attitude towards the Third Sector in Israel, especially the issue of supervising its activity. No doubt the public has the right and even the duty (through the state) to supervise those organizations that enjoy public financial support. Yet the question still remains, what should be the appropriate supervision mode of organizations that do not enjoy public support, and whether the small group of organizations that went astray calls for

meticulous and comprehensive supervision on all, which sometimes entails rude interference in their activities.

ICTR data indicate that the majority (80%) of Third Sector organizations in Israel do not enjoy any public support and only a small number (20%) receive it. These data and the problematic relationship that has been developing during recent years between the supervising agents and the sector's organizations, call for a re-evaluation of the supervision nature and methods.

The policy alternative suggested in this context is the handling of the coordination and supervision by one governmental body that will be in charge of Third Sector issues and will address all public and governmental aspects. As part of formulating this body, there is a need to address the question of registration of these organizations as well as the supervision of their activities and their internal procedures. There is a need to address the issue of the inspection authorization, its methods and criteria, cooperating in this process with Third Sector organizations. The activity of the supervising body should be accompanied and guided by a public council. Forming such a council to include representatives of the Sector and public figures should secure the Third Sector's independent activity.

Another alternative is the formation of a public body to act together with the Registrar of Associations as a "super-structure" that will determine, integrate and update the relevant supervision rules of Third Sector organizations. This body will guide the Registrar in its activities and set up regulations for supervision and examination of associations.

A third alternative is forming a statutory entity of Third Sector organizations with registry, supervision, control and representation authority towards government institutions. This form of supervision will allow significant room for self-organizing and supervising of Third Sector organizations. This body will promote the development of standards for proper management of Third Sector organizations and their relationship with governmental institutions, as well as implement these standards. The jurisdiction as well as

inner structure, institutions and election procedures of this body, will be specified in a proper legislative decree.

The discussants, Dr. **Neri Horowitz**, Prof. **Samy Samooha**, as well as the audience, focused on the need to re-examine the functions of the Third Sector in Israel, the division of labor between the Sector and the government and the need to distinguish between different organizations in terms of policy. It was argued that there is a need for a critical evaluation of the Third Sector, its relations with the government and the business sector. Such evaluation assumes the existence of conflictual relations between Third Sector organizations and the government and is opposed to the idea of cooperation between the two. Such evaluation further assumes the existence of a heterogeneous third sector, in which organizations are engaged in different areas and operate by different methods. It therefore emphasizes the need to distinguish between service-provision organizations with government support, and those engaged in social change. It was further argued that there is a need to develop differential policy to different types of organizations.

Furthermore, the attempt to create organizational categories according to areas of activity, functions or contractual methods in order to formulate differential policy that would correspond to each of the categories, might be counter-productive, as third sector organizations are dynamic and their contractual links with the government as well as their modes of action and areas of activity, change during the organization's life cycle. Most organizations are engaged in a number of activity areas simultaneously, contract with the government in different ways and are engaged in social change as well as in service provision. It is important to address these dynamics in the context of policy formulation towards the Third Sector. Other remarks emphasized the need to reaffirm the responsibility and accountability of the public and the Third sectors, and the need to enforce existing regulations in this area. The need to simplify the complicated bureaucratic procedures enacted by different bodies that deal with Third Sector organizations, was emphasized, as they encumber third sector organizations in their registration, connections with the tax authorities and their daily activity.

An Israeli Third Sector and Civil Society Researchers' Association was formed

During the ICTR Spring Conference, the Israeli Third Sector and Civil Society Researchers' Association was formed. Third Sector Researchers' Associations exist in numerous countries around the world, including the UK, Ireland, Japan, India, German-speaking countries and the Scandinavian countries. In addition, there are international associations — ISTR and Arnova. These associations see as their goal to build communication lines among scholars, exchange information, update their members about academic events, organize conferences and research forums and in general, provide legitimization to this new research area.

At the meeting held at the ICTR Conference, a large number of scholars working in different research areas and disciplines, representing most universities and colleges in the country expressed interest to join the association. An Interim Committee was elected to represent the different disciplines and institutions. The committee members are: Chair: Dr. **Hadara bar-mor**, Law School, Netanya Academic Collage, Mr.

Suheil Di'ab, Director of Amutat Zohour Algad, Ms. **Debbie Shaski Levental**, Schwartz Program and M.A. in Management of Community and Non-Profit Organizations, Paul Baerwald School of Social Work, The Hebrew University, Dr. **Esther Iecovitz**, Social Work Department, Ben-Gurion University of the Negev, Adv. **Ophir Katz**, "Ophir Katz & Co.", Mr. **Nissan Limor**, former CEO of the Council for Higher Education, Dr. **Rita Mano-Negrin**, Humen services Dept., Haifa University, Adv. **Eitan Tsachor**, Eitan Tsachor & Co-Law Office. Its role is to prepare the by-laws for the new association, which will include its goals and procedures. The idea is to establish an independent association; it will coordinate its activities with **ICTR**, if it so wishes. An online Internet discussion group is about to be inaugurated, that will present ideas to which participants will be able to respond.

Potential participants who did not attend the conference and wish to join the group can (at this stage) register through **ICTR**.

Nissan Limor, former CEO of the Council for Higher Education, is joining the Center as a consultant. Among his duties will be assisting in the development of the Center's strategic plan for the coming five years.

Nissan Limor

New publication

Public Boards of Third Sector Organizations in Israel: Structural, Functional and Organizational Characteristics.

(In Hebrew)

By:

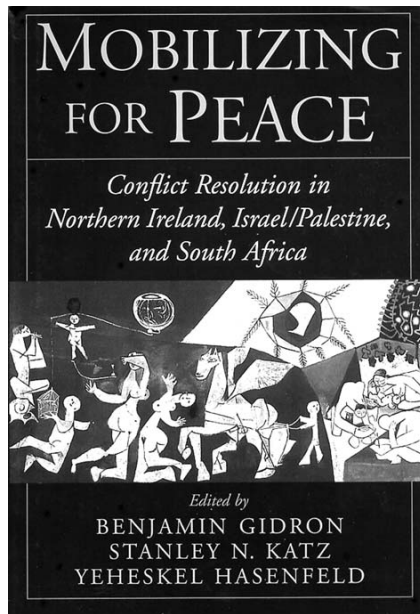
Dr. Esther Iecovich
Dr. Mike Naftali
Prof. Benjamin Gidron
& Dr. Hadara Bar-Mor

New Publications

In this column we will present new academic publications (books, articles) on the Israeli Third Sector/Civil society. We urge authors whose research was published to notify us about it.

Benjamin Gidron, Stanley. N. Katz and Yeheskel Hasenfeld (eds.) **Mobilizing for Peace: Conflict Resolution in Northern Ireland, Israel/Palestine and South Africa**, New York, Oxford University Press, 2002

The book summarizes findings from an international study of "Peace/Conflict Resolution Organizations". The study took place around three major international violent conflicts in which a process of negotiations between the warring parties has begun in mid-1990's: Northern Ireland, South Africa and Israel/Palestine. The study focuses on the characteristics of these (third sector) organizations that were active during the period that preceded the breakthroughs in all three conflicts. There were a great variety of organizations studied, those engaged in advocacy, dialog, service provision, etc., all of them attempted to persuade or push their respective societies and governments to adopt alternative strategies to deal with the conflict to the violent ones used. The book analyzes these organizations twice: Once in their local context and once in the international/ comparative context.

פרסומים חדשים

במדור זה נציג פרסומים אקדמיים (ספרים, מאמרים) חדשים על המגזר השלישי/חברה אזרחית בישראל. חוקרים שספריהם או מאמריהם נתקבלו לפרסום, מתבקשים להודיעו על כך.

Benjamin Gidron, Stanley. N. Katz and Yeheskel Hasenfeld (eds.) **Mobilizing for Peace: Conflict Resolution in Northern Ireland, Israel/Palestine and South Africa**, New York, Oxford University Press, 2002

הספר מסכם מצאים של מחקר השוואתי על "ארגוני שלום ויישוב סכסוכים". המחקר נערך בשלושה מוקדי סכסוך בינלאומיים שבהם החל תהליך של הידרות בין הצדדים לקונפליקט באמצע שנות ה-90: צפון אירלנד, דרום אפריקה וישראל/פלשתינ. המחקר מתמקד במאפייני הארגונים (מהמגזר השלישי) שהיו פעילים בתקופה שקדמה לפריצות הדרך בכל שלושת הסכסוכים. מדובר במגוון רחב של ארגונים - ארגוני סגור, ארגונים שעסקו בדיאלוג, בהגשת שירותים ועוד;

כולם ניסו לשכנע או לדחוף את החברות והממשלות הנוגעות בדבר לאמץ אסטרטגיות אלטרנטיביות לפתרון הסכסוך לאלה של אלימות ומלחמה. הספר מנתח ארגונים אלה פעמיים: פעם בהקשר המקומי ופעם בהקשר ההשוואתי הבינלאומי.

יום עיון בנושא: "שקיפות, ידע ומידע במגזר השלישי".

במהלך חודש אוקטובר, 2002, מתוכנן יום עיון בנושא "שקיפות, ידע ומידע במגזר השלישי", בשיתוף עם הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ומגזר ההתנדבות והמלכ"רים.

סטטוטורי של ארגוני המגזר השלישי בעל סמכויות של רישוי, פיקוח, בקרה וייצוג כלפי מוסדות ממשלתיים. בצורת פיקוח שכזו יהיה משקל משמעותי להתארגנות ולפיקוח העצמי של ארגוני המגזר השלישי. גוף זה יפעל לפיתוח סטנדרטים של התנהלות תקינה בארגוני המגזר השלישי וביחסיהם עם גופים שלטוניים, והטמעת סטנדרטים אלה בקרב ארגוני המגזר השלישי. סמכויותיו של גוף זה, לרבות מבנהו הפנימי, מוסדותיו ודרכי בחירתם, יפורטו בחקיקה מתאימה.

ההערות שהועלו ע"י המגיבים, ד"ר נרי הורוביץ ופרופ' סמי סמוחה וע"י הקהל, נגעו בצורך בבחינה מחודשת של תפקידי המגזר השלישי בישראל, של חלוקת העבודה בינו לבין הממשלה ובצורך בהבחנה בהקשר של מדיניות בין סוגים שונים של ארגונים. נטען שיש צורך בהסתכלות ביקורתית על המגזר השלישי, יחסיו עם הממשלה ועם המגזר העסקי. הסתכלות שכזו מניחה קיומם של יחסים קונפליקטואליים בין ארגוני המגזר השלישי לבין הממשלה ומנוגדת לתפיסה המדגישה את הצורך ביצירת שיתוף פעולה בין המגזר השלישי לממשלה. הסתכלות שכזו מניחה עוד, קיומו של מגזר שלישי הטרונגי בו פועלים ארגונים בתחומים שונים ובצורות שונות. לכן, היא מדגישה את הצורך בהבחנה בין ארגונים המספקים שירותים עבור הממשלה, במימונה לבין ארגונים הפועלים לשינוי חברתי ואזרחי. נטען כי לגבי כל אחד מסוגי הארגונים הללו יש צורך בפיתוח מדיניות שונה המתאימה לאופני פעילותם השונים.

נטען עוד כי הניסיון ליצור קטגוריות של ארגונים על פי תחומי פעולה, פונקציות פעולה, או צורות התקשרות עם הממשלה לצורך ניסוח מדיניות מתאימה עבור כל אחת מהקטגוריות, יכולה להיות בעייתית שכן ארגוני המגזר השלישי הם ארגונים דינאמיים שצורות התקשרותם עם הממשלה, צורות פעילותם ותחומי פעילותם משתנים לאורך מחזור חיי הארגון. מרבית הארגונים עוסקים בכמה תחומי פעולה בו זמנית, מתקשרים עם הממשלה בצורות שונות, עוסקים גם בשינוי חברתי וגם בהספקת שירותים. חשוב להתייחס לדינאמיות הזו בהקשר של מדיניות כלפי המגזר השלישי.

הערות נוספות הדגישו את הצורך בחיזוק האחריות והדיווחיות (Accountability) של שני המגזרים: המגזר הממשלתי והמגזר השלישי וצורך באכיפתם של החוקים הקיימים בנושא זה. הודגש גם הצורך בפישוט התהליכים הבירוקרטיים המסורבלים הנקטים על ידי גופים שונים המטפלים במגזר השלישי, המקשים על ארגוני מגזר שלישי בעת הרשמתם, בקשריהם עם רשויות המס ובפעילותם השוטפת.

ICTR Director: Benjamin Gidron ♦ Administrative Assistant: Efrat Keynan ♦ Graphic Design: Nitza Yogev
Published by the ICTR, Ben-Gurion University of the Negev

מנהל המרכז: פרופ' בנימין גדרון ♦ עוזרת מנהלית: אפרת קינן ♦ עיצוב גרפי: ניצה יוגב
מוציא לאור: המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב